

Ribar Palunko i njegova žena

I.

Dozlogrdio ribaru Palunku njegov bijedni život. Živio on sam na pustome morskome kraju i hvatao po vas dan ribe na koštanu udicu, jer se za mreže u onome kraju još nije znalo. A što možeš da uhvatiš na udicu!

– "Kakav li je ovo bijedni život?" – govorio Palunko sam sebi, – "što danas uhvatiš, to večeras pojedeš – i nikakove radosti nema za mene na ovome svijetu."

Bijaše pak dočuo Palunko, da imade po svijetu bogatih župana i gavana silnika, što žive u slasti i lasti, u zlatu i u raskoši. Uvrtio si dakle Palunko u glavu, kako bi i on jednom takovo bogatstvo vidio i u njem poživio. Zato se on zarekne, da će tri dana sjediti u svom čunu na morskoj pučini, a riba hvatati neće, ne bi li mu ovaj zavjet pomogao.

Tako Palunko sjedi tri dana i tri noći u svom čunu na morskoj pučini – tri dana sjedi, tri dana posti, tri dana ribe ne hvata. Kad treći dan istom počelo svitati, al se iz mora izdigne srebrn čun, na njem zlatna vesla, a u čunu, kao kraljevna jasna, stoji blijeda Zora-djevojka.

– "Tri dana čuvao si život mojim ribicama, a sad reci, što želiš da ti dobro učinim?" – progovori Zora-djevojka.

– "Pomozi mi iz ove bijede i pustoga života. Eto po vas dan se prebijam uz ovaj pusti kraj. Što danas nahvatam, to večeras pojedem, te za mene nikakove radosti nema na ovome svijetu", – reče Palunko.

– "Idi kući, naći ćeš, što ti treba", – reče njemu Zora-djevojka. Kako rekla, tako propala sa srebrnim čunom u more.

Požurio Palunko na obalu pak do svoje kuće. Kad on do kuće, ali pred njega iziđe sirota djevojka, sva umorna od dalekoga hoda onamo iz zagorja. Reče djevojka: "Eno mi mati umrla, nikoga na svijetu nemam, uzmi me za ženu, Palunko."

Ne zna sada Palunko, što da uradi. "Je li ovo, bolan, sreća, što mi je šalje Zora-djeвица?" Vidi Palunko, da je ono bijedna sirotinja kao i on, al opet se boji, da ne bi krivo učinio i svoju sreću proigrao. Zato pristane i uze onu sirotu za ženu. A ona, kako bila umorna, leže i spavaše do drugoga dana.

Jedva Palunko dočeka drugoga dana, da vidi, kakova će ono sreća da nastane. Al drugoga dana nije ništa bilo, nego kad Palunko uze udice, da ide u ribu, žena ode u planinu, da bere lobodu. Vratio se uvečer Palunko, vratila se žena, te uz ribu i nešto lobode večerali. "E, ako li je ovo sva sreća, onda sam i bez toga mogao biti", – pomisli Palunko.

Kad prošla večera, sjela žena uz Palunka, da mu krati vrijeme, da mu priča priče. Priča ona o gavanima i carskim dvorima, o zmajevima što blago čuvaju i o kraljevni što u vrtu biser sije a alem žanje. Sluša Palunko, sve mu srce od radosti poigrava. Zaboravio Palunko bijedu svoju – tri bi godine ovako slušao gdje mu priča. Al se još više obradovao Palunko, kad se domislio: "Ovo je žena vilinska, pokazat će mi put do blaga zmajeva ili do vrta kraljevine. Treba samo da se strpim, da je ne ojadim."

Čeka Palunko – dan za danom prolazio, prošla godina, prošle dvije. Već im se i sinak rodio – nazvali ga Vlatkom malim. Al ono u stvari jednako ostalo: Palunko ribu hvata, a žena se obdan po planini za lobodom prebija, uvečer večeru vari, a za večerom dijete nuna i Palunku priče priča. Sve ljepše ona priča, a sve teže čeka Palunko, dok mu jedne večeri ne dogrdjelo, te kad se žena raspripovijedala o golemom bogatstvu i raskoši Kralja Morskoga, skoči gnjevan Palunko, ščepa ženu za ruku i reče:

– "Sada više oklijevanja nema, nego ti mene sutra na uranku vodi do dvorova Morskoga Kralja."

Uplašila se žena, gdje je Palunko onako skočio. Reče ona njemu, da ne zna, gdje su dvori Morskoga Kralja, ali Palunko jarostan izbije ženu i zaprijeti joj, da će je ubiti, ne oda li mu tajnu vilinsku.

Sad spozna sirota žena, da ju je Palunko držao za vilu, te se rasplače i reče:

– "Nisam ja, bolan, vila, nego sam sirota žena, koja čarolija ne znam. A što tebi pričam, to mi srce kazuje, da te rasonodim." Još se više na ovo razjario Palunko, gdje se tako varao za dvije duge godine, te gnjevan zapovjedi ženi, da sutra prije zore pođe sa djetetom morskim žalom na desnu stranu, a Palunko će poći na lijevu – i da se ne vraćaju, dok ne nađu puta do Morskoga Kralja.

Kad u zoru, al plače žena i moli se Palunku, da se ne rastaju. – "Tko zna, gdje će koje od nas nastradati na ovom kamenitom žalu", – govorila ona. Al Palunko opet nasrnuo na nju, te ona onda uze dijete i ode plačući, kuda joj muž zapovjedio. Palunko pak ode na drugu stranu.

Išla tako žena sa djetetom, malim Vlatkom, išla za sedmicu, išla za dvije. Nigdje ne nalazila puta do Morskoga Kralja. Umorila se već jadnica kruto te jednoga dana zaspala na kamenu uz more. Kad se probudi, ali nestalo čeda, nejakoga Vlatka.

Koliko se upropastila, ukočile joj se suze na srcu, a od velike joj se žalosti prekinula riječ, te ona onijemjela.

Vratila se sirota njemica uz obalu morsku i stigla kući. Sutradan došao i Palunko. Ne našao puta do Morskoga Kralja, vratio se jarostan i bijesan.

Kad on u kuću, al nema čeda Vlatka, a žena nijema. Ne može da mu kaže, što se slučajilo, nego sva propala od tuge.

Tako od onog dana u njih bilo. Žena niti plače, niti kuka, nego nijema po kući radi i Palunka dvori, a kuća tiha i pusta kao grob. Za neko vrijeme podnosi Palunko ovu žalost, al onda mu sasvim dojadilo: gdje se bijaše najbolje ponadao raskoši Kralja Morskoga, tu mu došla ova bijeda i nevolja.

Riješi se, ele, Palunko, te se jednog jutra opet poveze na more. Na moru tri dana sjedi, tri dana posti, tri dana ribe ne hvata. Kad treći dan, pred njeg iziđe Zora-djevojka.

Priča njoj Palunko, što se slučajilo i potuži se:

– "Gori je ovo jad negoli prije bijaše. Nestalo djeteta, žena nijema, kuća pusta. Da svisnem od jada!"

Ne reče ništa na ovo Zora-djevojka, nego upita Palunka:

– "Što si zaželio? Još ću ti jednom pomoći."

Al u Palunka samo jedna luda pamet, te kako si bijaše upiljio u glavu, da se nagleda i naužije bogatstva Kralja Morskoga, tako i ne zatraži, da mu se čedo vrati, niti da mu žena progovori, nego se moli Zori-djevojci:

– "Hajde mi, svijetla Zoro-djevice, pokaži put do Morskoga Kralja."

I opet ništa ne reče Zora-djevojka, nego lijepo uputi Palunka:

– "Kad o mladom mjesecu stane dan svitati, ti sjedni u čun, čekaj vjetra i otiđi vjetrom prema istoku. Odnijet će te vjetar do ostrva do Bujana, do kamena do Alatira. Tamo ću te dočekati i put ću ti do Morskoga Kralja pokazati."

Ode Palunko radostan kući.

Kad bilo o mladome mjesecu, al on ništa ženi ne govori nego rano zorom u čun sjeda, vjetra čeka i ode vjetrom prema istoku.

Nosi vjetar čun i nanese ga do mora neznanoga, do ostrva do Bujana. Pliva bujno ostrvo kao zeleni vrt. U njem bujna trava i tratina, u njem loza vinova, u njem mandula rascvjetana. Nasred ostrva dragi kamen, bijel gorući kamen Alatir. Pol kamena nad ostrvom žari, pola pod ostrvom u more svijetli. – Tuj na ostrvu na Bujanu, na kamenu na Alatoru, sjedi Zora-djevojka.

Lijepo Zora-djevojka Palunka dočekala, lijepo ga uputila. Pokazala mu, gdje do ostrva na moru pliva kolo mlinsko, a oko kola Morske Djevice igre igraju. Još ga lijepo naučila, kako će se kolu namoliti, da ga spusti do Kralja Morskoga, a da ga ne progutaju jazi morskog.

Još mu reče Zora-djevojka:

– "Velikog ćeš se dobra i raskoši nauživati u Kralja Morskoga, al znaj: na zemlju ne možeš da se vratiš, jer su tri strahovite straže postavljene. Jedna valove diže, druga vjetar vije, a treća munje križa."

A Palunko radostan u čun sjeda i poveze se do kola mlinskoga, misleći u sebi:

– "Ne znaš, Zoro-djevice, što je bijeda na ovome svijetu. Neću se lje zemlje zaželjeti, gdje ostavljam pustu nevolju!"

On do kola mlinskoga, a oko kola Morske Djevice pustopašne igre igraju. U val rone, po moru se gone, kose im se po valu rasteple, srebrne im peraje trepere, a rumena im se usta smiju. I po kolu sjedaju i oko kola more zapjenjuju.

Doplovi čun do kola mlinskoga, a Palunko, kako ga Zora-djevica učila, tako učinio: dignuo veslo nad more, kako ga ne bi morski jazi progutali, te ovako mlinskom kolu progovorio:

– "Kolovrta navrta, ili do jaza mrtvoga, ili do Kralja Morskoga."

Kad Palunko ovo izrekao, šiknuše Morske Djevice kao srebrne ribice, okupiše se oko kola, uhvatiše se bijelim rukama za žbice te zavrtješe kolo – zavrtješe ga hitro, vrtoglavo.

Učini se vir u moru, učini se vir strahovit, vir dubok, utegnu vir Palunka, zakruži Palunkom kao tananom šibicom i spušta ga do silnih dvorova Kralja Morskoga.

Još Palunku u ušima šum morski i pustopašni smijeh Morskih Djevica, ali već se on našao na krasnome pijesku, na sitnome pijesku od suhoga zlata.

Oglednu se Palunko i kliknu:

"E, čuda mi divnoga, čitava poljana od zlatnoga pijeska!"

Ono samo misli Palunko, da je poljana, kolika je, ali ono bila velika dvorana Kralja Morskoga. Oko dvorane stoji more kao mermerni zidovi, nad dvoranom stoji more kao svod stakleni. Od kamena od Alatira plavo svijetlo kao plava mjesočina. Ovjesile se nad dvoranom grane od bisera, uzdigli se po dvorani stolovi od koralja.

A na kraju, na drugom kraju, svirale gdje svire i sitni praporci gdje biju, onamo u zlatnome pijesku uživa i počiva Kralj Morski. Pružio se u zlačani pijesak, samo volujsku glavu podigao – ukraj njega ploča od koralja, iza njega živica od zlata.

Što ono tanke sviralice brzo i tanano svire, a sitni praporci strelohotno biju, što se ono sjaja i raskoši blista – ovoliko sreće i blaženstva ne bijaše Palunko mislio da gdje god ima na svijetu!

Pomahnitao Palunko od puste radosti, učinilo mu se, kao da se vinca nakitio, zaigralo mu srce, pljesnuo u dlanove, potrkao po zlatnome pijesku ko hitronogo dijete, prebacio se po dva, po tri puta, kao ludi derančić.

Vrlo se ovo svidje Morskomu Kralju. U Morskoga Kralja teške noge preteške, a još teža glava volujska. Nasmija se grohotom Morski Kralj, te kako u zlatnome pijesku počiva, tako oko njega pijesak prši od smijeha.

– "Baš si momče lakonogo", – reče Morski Kralj i skine vrhu sebe granu bisera te Palunka dariva. Zapovjedi zatim Morski Kralj, te izniješe vile pomorkinje na zlatnim pladnjima jela biranoga i pića medenoga. Blaguje Palunko uz Morskoga Kralja na ploči od koralja, ele, u časti najvećoj.

Kad Palunko odručao, pita njega Kralj Morski:

– "Jesi li još čega zaželio, momče?"

A što znade da zaželi bijedna sirotinja, koja još nikada dobru nije privirila? Nego kako Palunko bio gladan od daleka puta, to se on slabo najeo jela biranijeh i pića medenoga, pa zato reče Morskome Kralju:

– "Baš kad me pitaš, Kralju Morski, zaželio sam, da mi je dobar pladanj varene lobode."

Začudio se ovome Kralj Morski, al se onda dosjetio te se nasmijao i Palunku govorio:

– "E, brate moj, draga je u nas loboda, draža nego biser i bisernjak, jer je od nas daleko do nje. Al kad si baš zaželio, poslat ću vilu prekomorku, donijet će ti iz kraja lobode. Al ti se meni još tri puta prebaci."

Kako je Palunko radostan, ništa ovo nije njemu teško. Skače on na noge lagane, a ono se brzo prikupiše i pomorkinje i sitna čeljad u dvoranu, da ovo čudo vide.

Zaleti se Palunko po zlatnome pijesku, prebaci se vješto jedan, pa dva, pa tri puta kao vjeverica, a Morski Kralj i sva čeljad grohotom se nasmijali toj vještini.

Al se najslađe nasmijalo neko dijete nejačko, a bio to kralj mali, što ga od igre i objesti sebi pomorkinje zakraljile. Sjedi mladi kralj u zlatnoj kolijevci, u svilenoj košuljici. Po kolijevci biserni praporci, a djetetu u ruci zlatna jabuka.

Kad se Palunko prebacio, a mali se kralj onako slatko nasmijao, oglednu se Palunko na njega. Poglednu maloga kralja – prenerazi se Palunko: ono je sinak njegov nejadi, Vlatko mali.

Ele, prisjelo ovo Palunku odmah. Ne bi ni sam mogao pomisliti, da bi mu ovako brzo prisjelo!

Smrknu se Palunko onim časom – razjedio se, te kad se malo razabrao, pomisli:

– "Gle ga, derančića, kuda se djenuo, da kraljuje u igri i objesti, a mati mu kod kuće od tuge onijemjela."

Kivan je Palunko, ne može da gleda ni sebe ni sina u ovim dvorima; al ne smjede ništa da reče, kako ga ne bi od djeteta rastavili. Zato se on učini slugom u svoga sina, Vlatka maloga, misleći:

"Ostat ću kadgod na samu s djetetom, spomenut ću dijete na oca i majku, uteći ću s njime, odnijet ću prkonjicu sina, vratiti se s njime k materi."

Tako mislio Palunko te jednoga dana dočekaao, ostao nasamu s djetetom te malome kralju prišapnuo: "Hajde sinko, sa ocem da uteknemo."

Al Vlatko bijaše čedo sasvim nejačko, te kako je dugo pod morem boravio, tako oca već i zaboravio. Nasmija se on, nasmija se mali kralj, misli on: šali se Palunko – te Palunka nožicom gurnuo:

– "Nisi ti otac moj, ti si ona luda, što se pred Morskim Kraljem prebacuje."

Ujede ovo za srce Palunka, od srdžbe bi svisnuo. Ode on tako i rasplače se od gorkoga jeda. Okupila se oko njega čeljad Kralja Morskoga, te ovako jedan drugome govorili:

– "E, ovo mora da je veliki velmoža na zemlji bio, kad u ovolikoj raskoši plače."

– "Duše mi, bio sam isti kao i Kralj Morski. Imao sam dijete, što mi se u bradu penjalo, ženu, što mi čuda kazivala – a lobode, brate, koliko hoćeš, ne trebaš se ni pred kim prebacivati!" – govori ojađen Palunko.

Čudi se čeljad ovolikomu gospodstvu te puštaju Palunka, da tuguje za svojom srećom. A Palunko osta slugom u maloga kralja. Ugađa sinku svakojako, misli: pregovorit ću ga kakogod, da sa mnom utekne. A mali kralj svakim danom objesniji i pustopašniji, te što više dani protječu, to dijete za veću ludu Palunka držaše.

II.

Dok ovo tako bijaše, dotle žena Palunkova u kući samovala i tugovala. Prve večeri na ognjištu oganj podržavala i večeru varila, a kad Palunka nije dočekala, onda oganj zapustila i više ga nije palila.

Sjedi sirota njemica na pragu, niti radi, niti sprema, niti plače, niti kuka, nego se ubija jadom i čemerom. Niti može da u koga upita savjeta, kad je nijema, niti može morem poći za Palunkom, kad je od tuge preklonula.

Kud će, dakle, jadna, nego jednog dana ode u daleko zagorje, gdje joj je majka ležala sahranjena. Tako ona nad grobom materinim stala, a pred nju izađe lijepa košuta.

Progovori košuta nijemim jezikom:

– "Nemoj da sjediš i da se ubijaš, kćeri moja, jer bi ti srce puklo, a kuća bi ti se raspala. Nego ti svake večeri Palunku večeru spremaj, a iza večere tanku kudjelju razrješuj. Ne dođe li Palunko, a ti u zoru uzmi njegovu večeru i mekanu kudjelju i još ponesi tanke dvojnice, pa pođi u krš. Tamo u dvojnice sviraj, zmije i zmijići će večeru izjesti, a galebovi kudjeljom gnijezda oblagati."

Dobro kćerka sve razumjela, što joj mati govorila, i tako učinila. Svake večeri večeru sprema, iza večere kudjelju razrješuje. Ne vraća se Palunko, uzima žena u ranu zoru dvojnice, iznosi u krš večeru i kudjelju. Kako ona u dvojnice svira, tanano u desnu sviralu svira, tako izlaze iz krša zmije i zmijići. Večeru blaguju, ženi nijemim jezikom zahvaljuju. A kad u lijevu sviralu prebira, dolijeću galebovi i galebići, kudjelju u gnijezda raznose, a ženi zahvaljuju.

Ovako žena radila svakim danom – i već se mjesec tri puta povratio, a Palunka svejednako nema.

Opet teška tuga obrva jadnu njemicu, te ona ode opet na grob materin.

Išće pred nju košuta, a žena joj nijemim jezikom govorila:

– "Evo, majko, sve sam tako uradila, al Palunka nikada! Meni dojadilo čekanje. Il da skočim u more, il da se razbijem o stijenu?"

– "Kćeri moja", reče košuta, "nemoj da budeš nevjera. Ljutu muku muči tvoj Palunko. A ti slušaj, kako ćeš mu pomoći. U neznanome moru ima lubin veliki, na lubinu zlatna peraja, na peraji zlatna jabuka. Uхватиš li na mjesečini lubina, olakšat ćeš jade tvom Palunku. Al do mora neznanoga treba proći tri pećine od oblaka: u jednoj zmija orijaška, majka svijuju zmija, more diže i valove pravi; u drugoj ptica orijaška, majka svijuju ptica, buru razmahuje; u trećoj zlatna pčela, majka svijuju pčela, munje križa i izvodi. Pođi, kćerko, do mora neznanoga, ništa ne ponesi doli udice i tananih dvojnica, a nađeš li se u teškoj nevolji, ti otpori svoj desni rukav, bijeli nerubljeni."

Upamtila kćerka, drugog dana čun uzela, otisnula se na more debelo, a ništa ne ponijela doli udice i tankih dvojnica.

Luta i tumara morem, dok je more ne nanese do jednog mjesta, a tamo na moru tri strahtne pećine od teškog oblaka.

Na ulazu prve pećine glavu digla zmija grozovita, majka svijuju zmija. Strašna glava sav ulaz zatvorila, a tijelom se u pećini ispružila te tamo orijaškim repom omahuje, more muti i valove diže.

Ne smije žena ni blizu čudovištu, nego se sjetila svojih dvojnica te u desnu sviralu stala prebirati. Kako svira, tako sa kraja daleka, krševita, hite, plivaju zmije i zmijići. Doplivaše, dohitaše zmije šarolike i sitni zmijići, te se molili zmiji strahovitoj:

– "Puštaj, majko naša, ženu, da prođe čunom kroz pećinu. Ona je nama veliko dobro učinila, gdje nas je svake zore nahranila."

– "Kroz pećinu je puštati ne mogu, jer mi danas valja velo more dići", – odvrati strašna zmija. "Ali ako vam je dobro učinila, dobro ću joj i vratiti: il joj volja težak grumen zlata, il joj volja šest niza bisera?"

Ne prevari se vjerna žena na biser i zlato, nego ovako zmiji nijemim jezikom govorila:

– "Ja sam došla radi malene stvari, radi lubina iz mora neznanoga. Ako sam ti dobro učinila, ti me puštaj kroz pećinu, zmijo strahovita."

– "Puštaj, majko naša", – prihvatile zmije i zmijići, "eto kolike nas je hranila, kolike ohranila. A ti lezi, majko naša, pa prospavaj malko, a mi ćemo za tebe more dizati."

Ne mogaše zmija odoljeti onolikoj svojti, a bila ona željna sna od tisuću godina. Pusti dakle ženu kroz pećinu, pa se onda po pećini pruži te strašna zaspi. Prije negoli zaspi, zmijama i zmijićima naloži:

– "Dobro mi more podignite, djeco moja, dok ja malo počinem."

Prošla nijema žena kroz pećinu, ostale zmije i zmijići u pećini. Umjesto da more burkaju, a oni more taže i smiruju.

Isplovila žena, stigla do druge pećine, a u drugoj pećini ptica orijaška, majka sviju ptica. Na ulazu strahovitu glavu ispružila i gvozdeni kljun razvalila, a golema krila po pećini raskrilila i krilima maše, vikor razmahuje.

Latila se žena dvojnicâ te u lijevu sviralu prebira. Doletješe sa kraja sivi galebovi i sitni galebići te se strašnoj ptici molili, da pusti ženu sa čunom kroz pećinu, jer je njima veliko dobro učinila, gdje im je svakim danom kudjelju sterala.

– "Ne mogu da je puštam kroz pećinu, jer danas mi valja silan vikor podignuti. Nego ako vam je dobro učinila, veće ću joj dobro vratiti. Dat ću joj žive vode iz kljuna gvozdenu, da joj se živa riječ povrati."

Ele, ovo teško bilo jadnoj ženi njemici, gdje bijaše toliko poželjela, da joj se živa riječ vratiti! Al ona vjerna ostade te ptici ovako govorila:

– "Nisam došla radi svojega dobra, već radi male stvari: radi lubina iz mora neznanoga. Ako sam ti dobro učinila, a ti mene kroz pećinu puštaj."

Namolili galebovi majku-pticu i još je uputili, da malo na sanak legne, a oni će za nju vikor razmahati. Poslušala majka-ptica svojtu svoju, ovjesila se gvozdanim čaporcima o pećinu te zaspala.

A galebovi i galebići, mjesto da vikor dižu, a oni vikor taže i smiruju.

Tako nijema žena drugu pećinu preplovila i do treće dolazila.

U trećoj pećini zlatna pčela. Na ulazu se zlatna pčela uzlijetala: križa ognjene munje i gromke gromove. Tutnji more i pećina, zveče munje po oblaku.

Strava uhvati ženu, gdje se našla sama u ovoj grozoti. Ali se ona svog desnog rukava dosjetila, bijeli rukav nerubljeni isporila, na zlatnu pčelu njime omahnula te pčelu u rukav uhvatila.

Utihnule namah munje i gromovi, a zlatna se pčela stala ženi moliti:

– "Puštaj mene, ženo, na slobodu. Nešto ću te, ženo, naučiti. Gledi tamo na more široko: veliku ćeš radost ugledati."

Pogledala žena na more široko: upravo bilo sunce na uranku, zarumenile se nebeske visine, zarumenilo se more od istoči, a iz mora taman se izdigao čun srebrni. U čunu kao kraljevna blijeda i jasna Zora-djevojka, a uz nju dijete nejako u svilenoj košulji, sa zlatnom jabukom. Ono Zora-djevojka malog kralja jutrom po moru šetala.

Prepoznala žena sinka izgubljenoga.

E, čuda prečudnoga, što je more široko, da ga nije mati svega obuhvatila, što je sunce visoko, da ga nije mati rukom dohvatila.

Zastrepila ona od prevelike radosti, dršće ona kao tanana jasika. Il' bi ruke za djetetom pružila? Il' bi za njim milo uskliknula? Il' bi najbolje za njim do vijeka gledala!

Plovi srebrni čun po moru rumenom, u daljini se čunak izgubio, u more čunak uronio, a jedva se majka prenula.

– "Ja ću tebe puta naučiti", – progovori ženi zlatna pčela. "Doći ćeš do malog kralja, do sinka tvoga, s njim ćeš u sreći boraviti. Al me prije puštaj na slobodu, da ja križam po pećini munje, i nemoj mi pećinom prolaziti."

Pečal gorka jadnu majku obrvala, obrvala i uzdrimala. Čedo svoje bijaše ugledala, želju svoju željkovanu uočila – uočila, ugledala a ne ogrlila, ne izljubila! Uzdrimala pečal ženu: il' će biti Palunku vjera il' nevjera? Il' će pčelu pustiti i sinku svome doći, il' će pećinom prolaziti do mora neznanoga, po lubina velikoga?

Kako ju je pečal uzdrimala, tako joj se suze od srca otkinule, tako joj se živa riječ povratila, te ona živom riječi pčeli govorila:

– "Ne pečali me, zlatna pčelo! Ne puštam te na slobodu, jer ja moram kroz pećinu proći. Ja sam svoje čedo oplakala i u srcu svome pokopala. Nisam amo došla radi sreće svoje, već radi male stvari: rad lubina iz mora neznanoga."

Tako žena govorila, u pećinu uplovila. U pećini počinula, u čunku odahnula, tamo noći i mjesečine čekala.

E, moj rode, što se ono danas more tiho učinilo, a u zraku bura počinula, gdje u jednoj pećini spava zmija strahovita, u drugoj ptica orijaška, a u trećoj žena izmorena!

Tako tiho danak prolazio, tako večer dolazila – tako mjesečina sinula. Kad mjesec visoko na nebo, a žena o ponoći u more neznanu zaplovila te nasred mora udicu spustila.

III.

Zapovjedi uvečer mali kralj Palunku, da mu noćas splete dobre vođice od svile. "Sutra ću te ranom zorom pod kolica prezati, da me voziš po zlatnome pijesku."

Ele, prevršilo ovo Palunku. Gdje se dosad krio pred Zorom-djevojkom, kad bi jutrom pod more silazila, to će ga sutra ugledati, gdje ga sin pod kola upreže.

Spava sva čeljad, spava Morski Kralj, spava kraljić obijesni – sam Palunko budan: vođice plete. Kruto plete, kao da je nešto smislio. Kad spleo, jake bijahu ono uzice, pa reče Palunko:

– "Nisam nikoga pitao, dok sam ludo radio, neću lje ni sada, gdje sam se pameti dozvao."

Tako rekao, tihano pošao do kolijevke, gdje mu sinak tvrdo spavaše, provukao uzice kroz žbice od kolijevke, svezao kolijevku sebi na leđa te pošao da utekne sa sinom.

Tiho Palunko prolazio zlaćanim pijeskom – prošao silnu dvoranu ko prostranu poljanu, prošuljao se zlatnom živicom, razmaknuo grane od bisera. A kad došao, gdje stoji more ko zidovi, ništa ne oklijeva Palunko, nego zapliva u more sa djetetom.

Daleko je, tužna tugo, od Kralja Morskoga do svijeta bijeloga! Pliva Palunko, pliva; al što može jadan ribar preplivati, gdje mu leđa još pritisnuo mali kraljić sa zlatnom jabukom i njegova kolijevka od zlata. Kao da se more nad njima sve više i teže podiže!

Kad je Palunko već posve iznemogao, a ono jošte osjetio: kvrcnulo nešto o zlatnu kolijevku, zapelo nešto o žbice kolijevci. Kako zapelo, tako ljuto hitro potezati stalo.

– "Sad sam ti se jadan sa životom oprostio", sam sebi Palunko govoraše. "Ovo me morska neman na zubu nosi."

Al to ne bio zub morske nemani, već bila koštana udica, a pustila je žena Palunkova.

Kad žena osjetila, da je udica zapela, a ona radosna svu snagu skupila, vuče i poteže, kako ne bi velikog lubina izgubila.

Kad bliže dovušla, izdigle se iz mora najprije zlatne žbice od kolijevke. Žena na mjeseci-
ni dobro i ne prepoznala, nego odmah pomislila: "Eto zlatne peraje na lubinu."

Pa onda se pokazalo dijete sa zlatnom jabukom. Opet žena misli: "Ovo je zlatna jabuka
na peraji." A kad najposlije izišla iz mora glava Palunkova, radosno žena uskliknula:

"A ovo je glava velikoga lubina!"

Veselo kliknula, sasvim k sebi dovušla. A kad sasvim blizu dovušla — e, rode moj rođe-
ni, tko bi znao lijepo iskazati, kako im je od prevelike radosti bilo, gdje se ovako u čunu
sastadoše sve troje, a na mjeseci, usred mora neznanoga!

Nego vremena gubiti ne smiju, treba proći pećine, dok se nisu straže u pećini probudile.
Pa uhvatiše vesla te povezoše hitro, što im snaga daje.

Ali eto jada iznenada! Kako je ono mali kraljić svoju majku ugledao, odmah se za nju
dosjetio. Zagrlilo dijete majčicu objema ručicama — ispade mu jabuka od zlata. Propade
jabuka u more, propade do dna morskoga, do dvorova Kralja Morskoga, baš na rame
Kralju Morskome.

Probudi se Morski Kralj, ruknu ljutito. Skoči iz sna sva čeljad po dvorani. Odmah opazili,
da je nestalo malog kraljića i slugana njegova. Podigoše potjeru za njima. Isplivale na
mjesecinu Morske Djevice, poletjele u noć lake prekomorke, poslali hitre skoroteče, da
probude straže u pećini.

Ali čun već bio kroz pećine prošao, te se dala potjera za čunom. Veslaju Palunko i njego-
va žena, veslaju što im snaga daje, a za njima pustila se hajka: šibaju za njima Morske
Djevice, lete za čunom hitre prekomorke, valja se za njima more uzburkano, maše, vije
bura sa oblaka.

Sve se bliže oko čuna hajka sklapala — ne bi joj utekla ni najbolja brodica, kamoli mali
čunak na dva vesla! Dugo hrli čunak pred potjerom, ali upravo, kad se bijeli dan pomo-
lio, sklopila se sa svih strana groza oko čuna.

Prekrilio vihor čunak, stigli ga šumni talasi, splele se oko čunka u vijenac Morske Djevi-
ce. Ljulja, ljulja vijenac oko čunka, propuštaju Morske Djevice strahotne talase, ne propu-
štaju čunka sa talasom. Pišti, prska more i vjetrina.

Stisnula Palunka strava od propasti, pak u smrtnoj stisci povikao:

— "Oj pomozi, jasna Zoro-djevojko!"

Izdignula se iz mora Zora-djevojka. Palunka ugledala, al ne pogledala, malog kraljića
pogledala, al ne darivala — a vjernoj ženi hitar dar darivala: rubac vezeni i iglu pribad-
daču.

Od rupca se bijelo jadro podignulo, a od igle kormilo se stvorilo. Napelo se na vjetru
jadro, ko jedra jabuka, a žena uhvatila tvrdom rukom za kormilo. Razbio se vijenac oko
čunka, sijeva čunak preko sinjeg mora, kao zvijezda preko neba plavog! Leti čudno čudo
pred strahovitom potjerom — što je hajka jača, to više mu pomaže: što je vihor brži, to
brži čun pred vihorom, što je more brže, to brži čun po moru.

Ukazala se u daljini obala krševita, na obali kućica Palunkova, a pred kućicom bijeli prud
položiti.

Kad se obala ukazala, odmah hajki snaga oslabila. Boje se kraja vile prekomorke, zaosta-
ju od obale Morske Djevice, na pućini ostaju vihor i talasi, a sam čunak leti ravno do oba-
le kano dijete u majčino krilo.

Naletio čunak do obale, preletio preko bijelog pruda, udario o hridinu. Razbio se čunak o hridinu, potonulo jadro i kormilo, propala u more zlatna kolijevka, utekla pčela zlatokrilka – a Palunko sa ženom i djetetom našli se na prudu pred svojom kućicom.

E, kad one večeri lobode večerali, što je bilo, sve zaboravili. Pa da nije za one dvojnice, nitko ne bi ovo već pamtio. Nego tkogod u dvojnice dune, tomu krupna svirala dudi o Palunku ovako:

*Čudo ludo Palunko,
Na dno mora propao,
Ljutog jada dopao.*

A sitna svirala ženu spominje:

*Sini, sini, zorice,
Evo nove srećice;
Da je triput potopljena,
Izbavi je vjerna žena.*

Tako širom svijeta pričaju dvojnice.